Valiokunnan lausunto MmVL 9/2020 vp– HE 65/2020 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 65/2020 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- erityisasiantuntija Roope Jokinen, sisäministeriö (etäkuuleminen)
- ylitarkastaja Max Janzon, sisäministeriö (etäkuuleminen)
- ylitarkastaja Veli-Pekka Reskola, maa- ja metsätalousministeriö (etäkuuleminen)

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- aluepäällikkö Terhi Löfstedt, Varsinais-Suomen MTK ry
- Elintarviketeollisuusliitto ry
- Hedelmän- ja Marjanviljelijäin liitto ry
- Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta toteaa, että ulkomaalaislakiin esitetyt muutokset täydentävät lakiin jo aiemmin tänä keväänä tehtyjä väliaikaisia muutoksia, jotka koskivat oleskeluluvan perusteella laillisesti maassa oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten työntekoa. Turvapaikanhakijoiden työnteko-oikeutta koskevaan sääntelyyn ei 9.4.2020 voimaan tulleilla lain muutoksilla kuitenkaan puututtu. Maa- ja metsätalousvaliokunta piti ulkomaalaislain sekä kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain väliaikaista muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa (MmVL 4/2020 vp – HE 36/2020 vp) hallituksen esityksen mukaisia toimenpiteitä tarpeellisina, mutta huomioon ottaen tiedossa oleva kausityövoiman tarve ne eivät olleet riittäviä. Valiokunta edellyttikin tuol-

loin, että selvitetään vielä lisäkeinoja työvoiman varmistamiseksi huoltovarmuuden kannalta kriittisille aloille.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia väliaikaisesti työvoiman tarjonnan lisäämiseksi erityisesti sellaisissa työtehtävissä, jotka ovat huoltovarmuuden tai työmarkkinoiden toimivuuden kannalta välttämättömiä ja joilla poikkeus oloista johtuva ulkomaisen työvoiman puute aiheuttaa merkittävää haittaa. Ehdotetut muutokset koskisivat kansainvälistä suojelua hakeneen työnteko-oikeuden alkamista ja päättymistä. Turvapaikanhakijan työnteko-oikeus määräytyy suoraan lain nojalla, eikä erillisen oleskeluluvan hakeminen työnteon perusteella siten ole turvapaikkamenettelyn aikana tarpeen. Valiokunta korostaa sitä, että esitys on rajattu koskemaan työskentelyä maa-, metsä-, puutarha- ja kalatalouden työtehtävissä. Työnteko-oikeuden rajaaminen huoltovarmuuden kannalta kriittisiin ja kausityövoiman puutteesta haittaa kärsiviin toimialoihin on perusteltua ja tarpeellista.

Esityksessä ehdotetaan luovuttavaksi turvapaikanhakijan työnteon aloittamista koskevasta 3—6 kuukauden pituisesta karenssiajasta niiden hakijoiden osalta, joilla on lain voimaan tullessa kansainvälistä suojelua koskeva asia vireillä joko Maahanmuuttovirastossa tai hallintotuomioistuimessa. Lisäksi esityksessä mahdollistetaan työnteon jatkaminen täytäntöönpanokelpoisesta maastapoistamispäätöksestä huolimatta niin kauan kuin ulkomaalaiselle annetaan vastaanottopalveluja. Tämä työnteko-oikeuden jatkaminen ei kuitenkaan koske ulkomaalaisia, joiden työnteko-oikeus on päättynyt jo ennen ehdotetun lain voimaantuloa. Valiokunta painottaa, että ehdotusta on myös ajallisesti rajattu siten, että sen voimassaolo päättyy lokakuun lopussa 2020.

Valiokunnan saamien tietojen mukaan vastaanottopalveluiden piirissä on tällä hetkellä noin 6 000 työikäistä henkilöä, joista noin 1 000 on edellä mainitun karenssin piirissä ja noin 1 000 puolestaan jo saanut täytäntöönpanokelpoisen maastapoistamispäätöksen. Esitys ei vaikuttaisi viimeksi mainittujen maastapoistumispäätöksen saaneiden ulkomaalaisten työnteko-oikeuteen. Esitetyn lainmuutoksen johdosta edellä mainitut noin 1 000 karenssin piirissä olevaa hakijaa saisivat heti lain voimaan tullessa työnteko-oikeuden. Lisäksi esitys koskisi myös niitä noin 4 000 henkilöä, joilla jo tällä hetkellä on työnteko-oikeus ja jotka odottavat vielä täytäntöönpanokelpoista päätöstä turvapaikkahakemuksiinsa. He saisivat ehdotuksen mukaan oikeuden jatkaa työntekoa kielteisestä päätöksestä huolimatta, mikä vähentäisi heidän palkkaamistaan harkitsevien maatilojen tai muiden toimijoiden riskiä siitä, että työntekijä kesken sovitun työkauden joutuu kielteisen turvapaikkapäätöksen johdosta luopumaan työnteosta. Ehdotus tuo tässä vaikeassa tilanteessa helpotuksia palkattaessa potentiaalista työvoimaa.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että koronaviruksen aiheuttamassa poikkeustilanteessa kaikkien esityksessä tarkoitetuilla toimialoilla työskentelevien kausityöntekijöiden olosuhteisiin, työsuojeluun ja -turvallisuuteen sekä niiden valvontaan kiinnitetään erityistä huomiota. Tämä edellyttää esimerkiksi maatiloilla tietoa siitä, millaisilla toimenpiteillä ja toimintatavoilla koronaviruksen leviämistä voidaan parhaiten ehkäistä. Valiokunta korostaa, että sosiaali- ja terveysministeriön tulee huolehtia riittävän ohjeistuksen antamisesta kausityöntekijöitä palkkaaville maa-, metsä-, puutarha- ja kalatalouden yrityksille ja työntekijöille muun annettavan ohjeistuksen (mm. tämän työn ja työvoiman saatavuudesta) ohella.

Valiokunnan lausunto MmVL 9/2020 vp

Valiokunta korostaa, että ulkomaalainen kausityövoima on viime vuosina ollut tärkeä työvoiman lähde monille alkutuotannon aloille ja koronakriisin aiheuttamat rajoitukset työvoiman saannissa ovat merkittävä riski toimialan toiminnan kannalta. Esityksessä esitetyillä toimenpiteillä ei yksinään arvioida olevan suurta merkitystä koko maan työvoimatilanteeseen, mutta paikallisesti niillä voi olla yksittäisille alan toimijoille suurikin merkitys.

Valiokunnan kuulemisessa esitykseen on suhtauduttu kaikilta osin lähes yksinomaan myönteisesti. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Maa- ja metsätalousvaliokunta esittää,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 14.5.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Ritva Elomaa ps
jäsen Heikki Autto kok
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Satu Hassi vihr
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Mikko Lundén ps
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Anders Norrback r
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Jenna Simula ps
jäsen Peter Östman kd
varajäsen Marko Asell sd
varajäsen Janne Sankelo kok

Valiokunnan sihteereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Carl Selenius
valiokuntaneuvos Tuire Taina

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia väliaikaisesti. Muutoksella myös laajennettaisiin väliaikaisesti kansainvälistä suojelua hakeneen työnteko-oikeutta. Esitetyt muutokset koskisivat kansainvälistä suojelua hakeneen työnteko-oikeuden alkamista ja päättymistä. Työnteon aloittamista rajoittava karenssiaika poistettaisiin sellaisilta kansainvälistä suojelua hakeneilta, joilla on lain voimaan tullessa kansainvälistä suojelua koskeva asia vireillä joko Maahanmuuttovirastossa tai hallintotuomioistuimessa. Samaten työnteko-oikeuden kestoa laajennettaisiin siten, että oikeus työskennellä jatkuisi täytäntöönpanokelpoisesta maastapoistamispäätöksestä huolimatta niin kauan kuin ulkomaalaiselle annetaan vastaanottopalveluja. Esityksen tavoitteena on täten lisätä työvoiman tarjontaa erityisesti sellaisissa työtehtävissä, jotka ovat huoltovarmuuden tai työmarkkinoiden toimivuuden kannalta välttämättömiä.

Ehdotetut muutokset koskisivat muiden muassa työskentelyä maa-, metsä-, puutarha- ja kalatalouden työtehtävissä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian. Laki olisi voimassa 31.10.2020 asti.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää jo lähtökohdiltaan ”kuolleena-ajatuksena” sitä, että nyt esitetyllä hallituksen väliaikaisella ratkaisulla pystyttäisiin sekä turvaamaan että edistämään huoltovarmuuttamme tietyillä sektoreilla maassamme. Sen sijaan nyt tehty esitys on erittäin vaarallinen Suomelle, sillä se avaa uuden väylän perusteettomasti maassa oleskeluun ja ohituskaistan työperäiseen maahanmuuttoon. Perussuomalaiset eivät tällaista kehitystä hyväksy, sillä ei voi olla niin, että korona- pandemian varjolla käytännössä sellaisetkin henkilöt voisivat jäädä Suomeen työskentelemään, joilla jo on olemassa täytäntöönpanokelpoinen maastapoistamispäätös.

Toisaalta tulee myös muistaa, ettei maamme talous, eikä edes maamme taloudellinen kantokyky tällaisia poliittisia istuvan hallituksen toimenpideavauksia kestä. Tämä nyt käsittelyssä oleva esitys jälleen kerran osoittaa oivallisesti hallituksen todelliset painopistealueet ja panostukset. Hallitus panostaa edelleen voimallisesti maahanmuuttoon sekä ilmastonmuutoksen pysäyttämiseen ja muuhun maailman parantamiseen. Hallitukselle Suomi ja suomalaisten hyvinvointi on toissijaista.

Kolmanneksi on tarpeen tuoda esiin myös se, että esitykseen on ujutettu edelleen muita niin sanottuun työperäiseen maahanmuuttoon liittyviä perinteisiä hankkeita, joilla ei pitäisi olla mitään tekemistä maatalouden satotyön tai muiden juuri ulkomaalaista työvoimaa kaipaavien alojen kanssa.

Lisäksi esityksen tavoitteena on saada pikaisesti lisää keinoja eduskunnassa hiljakkoin käsittelyssä olleen oleskeluluvalla oleskelevien työnteko-oikeutta koskevan hallituksen esityksen (HE 36/2020 vp) jatkoksi. Johdonmukaisuuden sekä selvyyden vuoksi valiokuntaryhmämme toteaa, että jo tuohon esitykseen jätimme eriävän mielipiteen. Toimimme näin, sillä sekin hallituksen esitys sisälsi paljon epäjohdonmukaisuuksia ja puutteita.

Lopuksi haluamme todeta, että puolueellamme ei sinänsä ole mitään maa- ja puutarhatalouden kausityöntekijöitä vastaan, sillä aidot ja todelliset kausityöntekijät tulevat maahan, tekevät työtä ja lähtevät maasta. Täten he eivät kuormita maamme sosiaaliturvaa ja palveluita, koska eivät jää maahan työn loppumisen jälkeen. Tämä nyt käsittelyssä oleva esitys ei kuitenkaan tuota edellä olevaa käsitystä tue. Nimittäin emme halua olla ryhmänä tukemassa esimerkiksi sellaisten henkilöiden maassaoloa, joilla jo on maastapoistamispäätös. Muutoinkin näemme, että hallituksen on ryhdyttävä sellaisiin toimiin, joilla aidosti ratkaistaan kriittisten alojen koronakriisin myötä kohtaama työvoimapula. Näin ollen on myös tehtävä pitkälle tähtääviä toimenpiteitä, joilla turvataan aidosti näiden alojen työvoiman saatavuus Suomen sisältä jatkossa. Ensi sijassa on ryhdyttävä laajoihin rekrytointikampanjoihin ja haettava työllistymisen esteinä olevien ongelmien purkamista, kuten Perussuomalaiset ovat esimerkiksi esittäneet jo aikaisemmin. Täten kannustettaisiin suomalaisia kausitöihin siten, ettei esimerkiksi työttömyysturvaa tilapäisesti leikattaisi, mikäli lomautus tai irtisanominen on johtunut koronatilanteesta.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 14.5.2020

Ritva Elomaa ps
Mikko Lundén ps
Jenna Simula ps

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia väliaikaisesti. Muutoksella laajennettaisiin väliaikaisesti suojelua hakeneen työnteko-oikeutta. Kokoomuksen mielestä on tärkeää, että työvoiman tarjontaa huoltovarmuuden kannalta tärkeillä aloilla kuten maataloudessa, parannetaan eri tavoin.

Työvoiman saatavuus ei kuitenkaan lisäänny tällä lakimuutoksella kuin muutamilla kymmenillä henkilöillä. Näkemyksemme mukaan lakiesityksen karenssiajan väliaikainen poistaminen turvapaikkaprosessin alusta on kuitenkin perusteltua, jotta lakimuutoksesta saataisiin edes kohtuullista hyötyä.

Työnteko-oikeuden laajentaminen täytäntöönpanokelpoisten maastapoistamispäätösten jälkeiselle ajalle on sen sijaan ongelmallinen. Kokoomuksen näkemyksen mukaan työnteko-oikeuden laajentaminen, olkoonkin se vain väliaikainen ratkaisu ei kannusta kielteisen päätöksen saaneita turvapaikanhakijoita noudattamaan paluuvelvoitettaan ja palaamaan kotimaahansa vapaa-ehtoisesti, vaikka se olisi mahdollista.

Kausityövoiman tarve arvioidaan Suomessa noin 16 000 työntekijäksi. Turvapaikanhakijat eivät ole ratkaisu maatilojen kausityötä koskevaan työvoimapulaan. Kokoomus edellyttääkin hallitusta toteuttamaan maataloudelle välttämättömän ulkomaisen kausityövoiman saamiseksi tarvittavat toimenpiteet ja kotimaisen työvoiman käytön edistämiseksi vaadittavat päätökset välittömästi.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että hallintovaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 14.5.2020

Heikki Autto kok
Markku Eestilä kok
Janne Sankelo kok
Peter Östman kd